

Hayat

*Hayata, daima hayata.. dünyaya
daha çok hayat katalım!...*

Nietzsche

Cilt VI. 15, Teşrinsani, 1929. Sayı:143

YAZILAR VE YAZANLAR

Vuzuh
Ressamlarımız
Geçen Dakikalarım
Büyük Catherine
Evvela Kooperatitçi
Türk illerinde
Yolcu duygu ve görüşleri

Müderis İsmail Hakkı
M. Şekip
Necip Fazıl
A. Emrullah
Dr. Vedat Nedim
İsmail Hikmet
Cevat

Ey Aşk!
Türk Çinileri
Türbe
Umumî tamaşa
Bir roman Komprimesi
Hayat ve Neşriyat

Enis Behiç
N. İbrahim
Gündüz
Halit Fahri
Aka Gündüz
Nahit Sırrı

Musahabe:

Vuzuh

İçtimaiyatçı Bouglé fikirlerin tarihinden bahsederken H. Bergsonu maddî âleme mahsus kılışelerle batını âlemi düşünmenin tehlikesini gösteren feylosof olarak anlıyor. Bergsona göre haricî âlemin kılışeleri, hatta bunlar ilmî de olsalar, bir mana, keyfiyet ve seyir âlemi olan batınıyi derunîyi, meselâ ihtirasların, mefkûrelerin, iradelerin tekevvününü ifade için salih değildirler. O halde katı madde nin sert ve dümdüz lisanı olan ilimden başka olan bir lisanla, felsefenin canlı ve terkipçi lisanına müracaat etmek lâzımdır. Acaba «vuzuh,» vazih, tavzih» dediğimiz zaman ne kastediyoruz?.. Bu sualin madde dilindeki kılışelerinden bazıları:» ayırmak, açmak, berraklaştırmak...» tır.

Vuzuh burnudur?.. Eger bu ise içtimaiyat için E. Durkheim Auguste Comte un, terbiye için Pestalozzi ve Troebel, J.-J. Rousseau nun sade bir neşircisinden ve tamimcisinden başka ne dir?! Bu anlayışa göre sonradan gelenler evvelden gelenleri ayıklamış-

lar, temizlemişler berrak bir hale getirmişlerdir!.. Bu suretle işleri ne ilmî, ne de felsefî bir iştir, sadece amelî ve mihanikî bir iştir!.. Bu adamların ya canlı bir rolü var yahut yok. Hangisi?.. Ben bir Durkheim, bir Pestalozzi, bir Troebel, hatta bugünküler hep birer başkalıktır. Hatta fikirlerinin en müşterek olan « muayyencilik » yüzünde, hatta sezîşlerin en eş olan « tabiat » fikrinde bile.. Rausseau dan beri, hatta Rönesanstan beri bu fikir adamları hep « tabiat, tabiat!.. » diyorlar, fakat acaba kendi an'anesi içinde yaşayan bizler onun mukallidimiyiz?! Varisleri kopyacılarımızdır?.. Benzemekle bir şey deyildir?! - Vuzuh!.. bunu eyice anlamaya çalışalım: Vuzuhlandırıran adam taşlara, topraklara, ruhlara kadar inerek canlı bir iş görmüşse o diğerlerinden ayrıca bir şeydir. Âdî neşirci ile yaşatarak tekemmül ettiriciyi birbirinden ayırmakta sadece bir iffet değil, mecburiyet vardır. Çünkü bu dikkat haricinde şunu kavrayamassınız.

Müderis İsmail Hakkı



Tahliiler:

Ressamlarımız

Görlüyorki impresiyon istler resmi her şeyden evel bir ziya ve renk kompozisyonu gibi düşünüyor ve her şeye bu gözle bakıyorlar. Bunlarca resimde fikir, bir rengin ahenkli bir surette inkişafıdır. Bu ressamların tabloları matlup intıbaı uzaktan verirler.

Bütün bu hareketler artistik liberalisme doğru enerjili ve kazanılmış adımlardır. Bunlar yapılmamış olsaydı resim yaşayamazdı. Resimdeki bu liberalizm, her türlü güzellik ve teknik dagmatismasını inkâr eder, misaller verir fakat ders vermez, san'atkârlara tabiattan başka üstat tanımamağı öğretir, istiklâlden başka geçer lir dogm tanımaz, her şeyden evel samimî olmayı, insanın kendi kedisinini terbiye etmesini ve mükemmel diye sürülen hiç bir fikri kabul etmemeyi ister. Bütün sırların şahsiyetlerde olduğunu düşünerek san'atın sırlarını bilmek iddiasında olanlara şaşar.

Ne klasik, ne romantik, fakat daha çok realisme yakın olan bir de « intimites » ler var. Bunlar cümhurun gör-

Türk ellerinde :

Acara cumhuriyetinde

Onlar inmeğe, biz girmeğe çalışı-yorduk. Dışarıdan Abdücebbarla Yusuf bey de yarı aptallaşmış bir halde bizi selamlıyordu.

Hanımlarımız unuttuyorlardı ki biz bolşevikliğin doğduğu ve yaşamak için çarpınıp çırpındığı halde asıp, gesip çıldırdığı bir zamanda buralarda seyahat ediyorduk. Burjuvalar memleketinden gelen bizler, onların nazarları da lekeli, günahlı, gasıp birer mücrümdük.

Hükümet, ferman, arzu hepsi onların, onlarki kendi iddialarınca asırlardan beri, bizlerin kölelerimiz, esirlerimiz, kullarımız, kurbanlarımız olarak yaşamışlardı. artık yaşamak ve yaşatmamak hakkı da, gücüde, hatta zevki de onların elinde idi. Bizi yaşamaga, hatta memleketlerinde gezmeğe bırakmaları bile bir büyük lütüf sayılırdı! Vağonda yer aramak, yatak istemek, hususî mevki düşünmek eceline susamak gibi bir şeydi. İnsanlar arasında ne fark olabilir ki, bir kısmı birinci sınıfta, diğerleri de ikinci, üçüncü sınıflarda seyahat et-sinler.

Ne hoş nazariye? ne insanca fikir değilmi?. Eğer arkadaşımız Abdücebbar yanımızda olsaydı hiç şüphesiz bu hususta bize uzun, müdellel, yüksek bir konferans dinletirdi.

İnsanlar arasındaki sınıf farklarını kaldırdıklarını iddia edenler paranın sihirli tesirini unutmış gibi görünüyordlardı.

Tren hareket etmiş, karma karışık bir kalabalık ayakta sıkışmış, ne ileri ne geri gidebilmek imkânı vardı. Nevi cinsi anlatılmaz çirkin, igrenç bir koku halitası bu sıkışık, bu kirli mahpesi buram buram dolduruyor, soluk almaga imkân bırakmayordu. Sürüne, sürtüne, sıkışa yerleşe aralanan bu kirli kalabalık arasında bir hayli ezilip üzüldükten sonra bir kenara büzüle kalmış olan hanımların yanlarına kadar sokula bilmiştik. Onlarda yeis ve hiddetten, ümitsizlik ve nefretten ağız

açacak hal yoktu. Biraz evvelki çarpınıp çırpınma fena, acı bir şaşkınlıkla kesilivermişti. Bunun bir sinir gerginliği olduğu görülüyordu. Netekim de öyle oldu. Avutma kastile söze başlar başlamaz boşandılar. gözlerinden yağmur gibi yaş boşanıyor, boğazlarına toplanan hıçkırıkları etrafa duyurmamak için mendillerinin bükümleri arasında boğmaga çalışıyorlardı. Filhakika bu yolculuk, Batuma kadar süren vapur yolculuguna benzemiyordu...

Bereket versin "pravoduik,, lere bizim için söylemişlerdi. Bilet kesmeğe geldikleri vakit bizi kıyafeti nızden tanıdılar. Garip bir şive ile türkçe olarak Hanımları, şu kamaraya alınız! diye kendi odalarını gösterdiler. İçlerinden biri de gelerek iki yatak uydurdu. Bavuldan çıkardığımız küçük yastıklar ve pardesülerle bu yataktarı uzanılacak bir hale getirerek hanımlarla çocukları yerleştirdik. Bir az sonra onlar sinir yorgunlugunun tesiri ile dalıp gitmişlerdi.

Tren süratli bir beygir arabası yürüyüşü ile ilerleyordu. Biz genç doktorla, iki arkadaş, ayakta konuşuyorduk. Oturanlar sıkışarak yer açtılar bizi de aralarına aldılar. Oturduk, fakat bu oturuş ayakta durmaktan çok daha yorucu, çok daha bezdirici idi. Eşya ve saire konulmak için yapılmış raflara varıncaya kadar, boylu boyuna uzanıp yatmış olan, bir yığın pis, uunetli paçavra yığınınından farksız oğlu, kızı, erkeği belirsiz çocuklarla, yüzleri gözleri görünmez insan pıhtılarını ya dönerken üstümüze yuvarlanmalı ya iri, biçimsimsiz kunduraları kafamıza indirmeleri tehlikesi her zaman başımızın üstünde dolaşıyordu. Ötekiler böyle şeylerle meşgul görünmüyorlardı. Ellerindeki bohçaları paket veya sepetleri anlamak mümkün değildi.

Rusça, gürcüce, Ermenice, Çerkesçe ve nihayet bir az gücçe anlaşılır çetrefil bir türkçe kulaklarımızı tırmalayıp geçiyordu. Her halde bu türkçeyi konuşanlarda türk değillerdi karma karışık seyahat Tiflise kadar sünecek

orada Bakû için ayrı bir trene aktarma olacaktık.

Tiflise inişimizde hayli gülünç olmuştu. Çoluk çocuk hepsi istasyo-nun lokantasında oturmuşlardı. Etrafımız çanta, havlu bir yığın eşya ile çevrilmişti. Bir taraftan biletler almak diğer taraftan da B kûya telgraf çekerek geldiğimizi bildirmek lâzımdı. Biz Rusça bilmediğimiz için bu iki işi de kolaylıkla yapabilmemiz hayli güçtü. Arkadaşım doktor yolda tanıdığımız Türkçe, Rusça bilir bir arkadaşın yardımı ile biletleri almağı üzerine aldı, Bende Trenin kalkması için lâzım gelen iki büyük saatten faydalanarak şehre kadar inip bir telgraf yazdırmağa gittim. İstasyondan çıkıp şehre doğru inen yolu takibedererek ilk rast geldiğim bir çayhaneye girdim. Yanıma yaklaşan çaycıya türkçe olarak bir çayla bir hokka kalem istedim. Niyetim bir türkçe, bir fransızca elgraf yazmaktı. Fakat Türk olduğumu anlayan çaycı yanıma geldi, ne yapmak istediğimi sordu. Anlattım oldukça Türkçe yazıyı okuyan bir anamcağızı yanıma getirerek yazdığım telgrafı Rusçaya çevirdi. Kendisine de bir çay ısmarladıktan sonra bir az da kokuştuk. Teşekkürle ayrıldım. Telgrafı Rusça olarak çektikten sonra çocukların yanına geldim. Biletlerde alınmıştı. Kalkmak üzere hazırlanan trene yerleştik. Tiflis - Bakû treni Batumdan geldiğimiz trenden çok farklı idi. Bolşevik gürcülerin idare ettiği bu tren nisbeten hem temiz, hem de rahattı. görülüyorduki " bolşevik ,, zihniyeti ile idare olunan muhtelif memleket ve milletler arasında hayli farklar vardı. Yolcular oldukça temiz giyinmiş insanlardı. Vagonlarda, soluğu kesen o pis, o istikrah verici koku yoktu. Biri birine uymayan bir ahenk karmanı [1] ile Rusça konuşan ermeni memurlar, türlü türlü yolcular yerine düzgün ve zincirli bir ahenkle sadece gürcüce konuşuluyordu.

İsmail Hikmet

[1] Karman: halita, karışık nesne